

بررسی جزئیات بودجه ۱۴۰۲ در گفت‌وگو با مدیر گروه بودجه‌ریزی مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه کشور

سهم ۸۵ درصدی مالیات از درآمدهای بودجه امسال

- پیش‌بینی‌هایی که دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۲ مد نظر قرار داده، می‌تواند چشم‌انداز مثبتی را پیش رو قرار دهد**

دولت سیزدهم در حالی به حدود ۲۰ ماه از مدیریت خود در امور کشور نزدیک می‌شود که با فراز و نشیب‌های بسیاری در ساماندهی مسائل مختلف از جمله امور اقتصادی روبه‌رو بوده است.

براین اساس طی مدت مذکور تحولات قابل توجهی نظیر جهش درآمدهای صادرات نفتی و غیرنفتی، رونق تعامل تجاری با کشورهای همسایه و غیره محقق شد. همچنین با توجه به ارانه لایحه بودجه ۱۴۰۲ و تمرکز ویژه دولت مبنی بر بهبود معیشت مردم، پیش‌بینی‌های اولیه حاکی از آن است که سال آینده دستاوردهای قابل توجهی در مسائل اقتصادی شاهد خواهیم بود. برای بررسی بیشتر ابعاد مختلف لایحه بودجه سال آینده و مسائلی پیرامون آن، فرصتی فراهم شد تا در گفت‌وگویی نظرات علی درویشی مدیرگروه بودجه‌ریزی مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه را جویا شویم

- مهم‌ترین چالش‌های بودجه‌نویسی چه مواردی بوده است، همچنین بودجه ۱۴۰۲ چه تفاوت‌های قابل توجهی نسبت به دوره‌های قبل دارد؟**

لایحه بودجه ۱۴۰۲ با کمی تأخیر به مجلس ارسال شد، یکی از دلایل تأخیر آن همزمانی تهیه و تدوین لایحه برنامه هفتم و لایحه بودجه ۱۴۰۲ بود. تبیی که وظیفه تنظیم بودجه را به عهده داشت تدوین پیش‌نویس احکام برنامه توسعه هفتم را انجام می‌داد که می‌توان این امر را یک مزیت برای بودجه سال آینده در نظر گرفت. تبیی که درگیر تدوین پیش‌نویس احکام برنامه هفتم بسود هدف‌گذاری دولت در بخش‌های مختلف را مشخص و برنامه‌های عملیاتی دولت را تعیین می‌کرد. همین افراد در امور مربوط به بودجه با همکاری دستگاه‌های اجرایی و وزارتخانه‌ها تلاش داشتند که بودجه سال آینده را منطبق با رویکردهای کلی برنامه هفتم تنظیم کنند. از این رو، این امر یکی از ویژگی‌های بارز بودجه ۱۴۰۲ محسوب می‌شود. یکی از مباحثی که همواره درباره

و قرارگیری در محل خود با قوانین خاص هستند. از سوی دیگر برخی از آنها باید تحت عنوان قانون الحاق بخشی از مقررات مالی دولت تنظیم شود، تا برای دستگاه اجرایی اختلالی ایجاد نکند و از هم دیگر هم جدا شوند. البته این موارد نه ماهیت یکساله و نه ماهیت بودجه‌ای دارند.

بعد از چنین اقدامی که سازمان برنامه و بودجه انجام داد، مشخص شد که فقط ۷ مورد از این ۲۰ تبصره فاقد اجزا بوده‌اند. در خصوص تبصره آخر نیز باید گفت، پیشنهاد سازمان برنامه این بود که این موضوع هم جدا شده و در قوانین خاص خود منظور شود، زیرا این موضوع علاوه بر نداشتن ماهیت بودجه، کارکرد یکساله نیز ندارد. از نظر ساختاری اقدامات مذکور از جمله مهم‌ترین تغییراتی بود که رخ داد.

اگر ساختار بودجه سال آینده را بررسی و ارقام آن را مقایسه کنیم، می‌توانیم رویکردهای مختلف دولت سیزدهم را در یک تا دو سال آینده خوبیی مشاهده کنیم. همچنین اگر بودجه را به دو قیمت منابع و مصارف تقسیم کنیم و منابع دولت را مورد بررسی قرار دهیم، متوجه خواهیم شد که منابع و اجزای منابع بخش عمومی می‌تواند نیاز دولت برای پوشش وظایف خود را بر طرف کرده و انجام عملیات مختلف از اشکال مختلف را محقق کند.

درآمدهای دولت یکی از مهم‌ترین بخش‌های بودجه به شمار می‌رود، زیرا باید از طریق آن هزینه‌هایی را ایجاد کرد. به گویا برخی از آنها اجتناب‌ناپذیر هستند، پرداختی‌هایی که مشکلاتی که همه ساله دولت‌ها با آن مواجه هستند، روند

داری‌های مالی انتشار اوراق معادل ۲۹۰ هزار میلیارد تومان در لایحه بودجه سال آینده قرار گرفته است.

هزینه‌های دولت برای سال آینده هزار و ۴۵۲ هزار هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که از این مبلغ ۲۰۹ هزار میلیارد تومان مربوط به اوراقی می‌شود که در سنوات قبل منتشر شده و سررسید پرداخت آنها فرا رسیده است. از سوی دیگر دولت قصد ساماندهی طرح‌های عمرانی را نیز دارد که هزینه آن حدود ۲۲۰ هزار میلیارد تومان تعیین شده است. بنابراین مجموع هزینه‌های دولت در سال ۱۴۰۲ حدود ۲ هزار و ۱۶۰ هزار میلیارد تومان برآورد می‌شود. اگر این بخش از لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و سال جاری را با سال‌های گذشته مقایسه کنیم، دولت سیزدهم در دو سال (سال جاری و سال آینده) رویکردی را در پیش گرفته که بر اساس آن انتشار اوراق در اولویت تأمین منابعش نیست، بلکه در اولویت سوم جای گرفته است. دولت سیزدهم در شرایط کنونی برنامه‌ریزی کرده تا تأمین مالی خود را ابتدا از طریق افزایش مالیات، بعد از طریق واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و در آخر از منابع مدیریت بهینه دارایی‌ها انجام دهد. البته سنوات قبل درآمدها که بخش عمده‌ای از آن از طریق مالیات‌ها بود، انتشار اوراق انجام می‌شد که این کار زمینه ایجاد بدهی برای دولت آینده را فراهم می‌کرد.

- بررسی اولیه لایحه بودجه ۱۴۰۲ حکایت از پیش‌بینی رشد درآمدهای مالیاتی در سال آینده دارد، ابعاد مختلف این موضوع را چگونه تحلیل می‌کنید؟**

اگر بخواهیم تحلیل‌های دقیق و اصولی در این خصوص داشته باشیم باید گفت که دو جزء اساسی پایه مالیاتی و نرخ مالیاتی وجود دارد. همچنین سؤال این است که آیا دولت نرخ مالیات و افزایش داده است؟ باید در پاسخ به این سؤال بگوییم اصلاً چنین نیست و نرخ مالیات برای کسبه تغییر نکرده است. افزایش درآمد در نرخ مالیاتی ضرب شده و مالیات آن محاسبه می‌شود، برای کاهش درآمد هم محاسبه مالیات به همین روش مدنظر قرار می‌گیرد. البته دولت در لایحه بودجه سال آینده مالیات واحدی تولیدی کاهش داده است. ۲۳ هزار تومان منابع آن را وارد بودجه واحد درصد کاهش داده است.

زمانی که نرخ تورم توسط کارشناسان پیش‌بینی می‌شود و اعلام می‌کنند ۴۰ یا ۵۰ درصد افزایش خواهد داشت، به این معنا است که فرد بدون اینکه کالا و یا خدمات بیشتری عرضه کرده باشد حداقل با ۴۰ تا ۵۰ درصد قیمت کالا را بیشتر به فروش می‌رساند. بنابراین اگر صاحبان کسب‌وکارها هیچ اقدام دیگری هم انجام ندهند همین درآمدهای اسمی آنها افزایش پیدا کرده و در همان

نرخ‌های قبلی و گاهی در نرخ‌های کمتر ضرب می‌شود. براین اساس دولت به هدف افزایش ۴۰ درصدی درآمدهای مالیاتی، دست پیدا می‌کند، بدون اینکه نرخ اخذ مالیات از بخش خصوصی افزایش یافته و تحت فشار قرار گیرند. دست‌یابی به هدف مذکور بدون در پیش گرفتن رویکرد انقباضی خواهد بود. اگر از رویکرد انقباضی برای افزایش مالیات‌ها استفاده شود منجر به آسیب دیدن بدنه تولید می‌شود. در این رویکرد تولیدکننده یا خدمات‌دهنده ابتدا درآمد خود را وصول کرده و در انتهای سال بعد اظهارنامه خود را تنظیم می‌کند. همچنین درآمد خود را در نرخ ثابتی که چند سال است در کشور وجود دارد، ضرب کرده و مالیات بر درآمد خود را پرداخت می‌کند. بنابراین با روند مذکور نرخ مالیات تغییر نمی‌کند و اگر درآمد صاحبان کسب‌وکارها افزایش یافت باید متقابلاً مالیات بیشتری پرداخت کنند. البته در این روند افزایش درآمد نیز از طریق عرضه بیشتر کالا یا خدمات و یا افزایش قیمت محقق خواهد شد.

افرادی که به بدنه دولت متصل بوده و با هر عنوانی از دستگاه‌های دولتی منابعی تحت عناوین مختلف همچون حقوق، پاداش، رفاهی، حق الزحمه و غیره دریافت می‌کنند، با اجرای شاسه‌یکنای پرداخت و اتصال آن به کد ملی، ممکن است دریافتی آنها از کف معافیت مالیاتی که مشخص شده بیشتر شود و موظف به پرداخت مالیات بیشتر شوند. در مجموع با توجه به تدابیر و پیش‌بینی‌های مالیاتی که در لایحه بودجه در نظر گرفته شده، مشخص است که دولت با این راهکارها قصد کاهش و جلوگیری از فرارهای مالیاتی را دارد.

- حمایت از دهک‌های پایین درآمدی در بودجه سال آینده چه جایگاهی دارد؟ نظیر تورم چه نظری دارید؟**

زمانی که لایحه بودجه مورد بررسی قرار می‌گیرد ممکن است در جامعه باارزانی ایجاد شود که چون دولت قرار است از طریق افزایش مالیات‌ها منابع خود را تأمین کند و سربران موجب شود تورم افزایش پیدا کند در این خصوص باید بگوییم، سهم مالیاتی که حقوق‌بگیران بخش دولتی پرداخت می‌کنند تنها ۳٫۷ درصد، مالیات حقوق‌بگیران بخش خصوصی نیز ۴٫۷ درصد کل مالیات‌های کشور برآورد شده است. اصناف و مشاغل هم ۵ درصد مالیات‌های کل کشور را پرداخت می‌کنند.

یعنی این جمعیت که بیشتر ذهنیت منفی داشته و ترس از افزایش مالیات‌های دولت را دارند و تصور می‌کنند که در آینده شرایط سختی به وجود خواهد آمد، باید بداند سر جمع ۱۳ درصد از مالیاتی که دولت رو آن برنامه‌ریزی کرده مربوط به آنها است. بنابراین سهم آنها از کل درآمدهای مالیاتی کشور ناچیز است و سهم عمده مالیات را شرکت‌ها، اشخاص حقوقی، تخصیص مالیات بر واردات، مالیات بر کالا و خدمات پرداخت می‌کنند. البته بجز مصرف‌کنندگان و حقوق‌بگیران که اعتقاد

حمایت ۲۰۰ هزار میلیارد تومانی

تخصیص ۲۰۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات قرض الحسنه در قالب طرح‌های مختلف مدنظر قرار داشت که قرار بود بخشی از آن در سال قبل و سال‌های قبل برای حمایت از مشاغل خانوادگی اختصاص یابد

تخصیص ۲۰۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات قرض الحسنه در قالب طرح‌های مختلف مدنظر قرار بود بخشی از آن در سال قبل و سال‌های قبل برای حمایت از مشاغل خانوادگی اختصاص یابد

عکس: نود اقتصادی

تحولات اقتصادی سال آینده را چگونه پیش‌بینی می‌کنید؟

بر اساس پیش‌بینی‌هایی که در لایحه بودجه مد نظر قرار گرفته، انتظار می‌رود سال آینده وضعیت بهتر اقتصادی داشته باشیم. البته ایهاماتی نیز وجود دارد که بر شرایط کلی اقتصاد تأثیرگذار است. مواردی نظیر تحریم و رویکردهای مربوط به آن از جمله این ایهامات

به شمار می‌رود. زیراهنوز مشخص نیست که سرانجام تحریم‌ها چه خواهد شد. اتفاقات مثبتی رخ خواهد داد و یا با تداوم تحریم‌ها مواجه خواهیم بود. در مجموع با در نظر گرفتن رویکرد تداوم تحریم‌ها، دولت توانسته است اجزای بودجه سال آینده را به گونه‌ای در کنار هم تنظیم کند که در خیلی از موارد نظیر تأمین کالاهای اساسی، انتظام بخشی به امور مالی، قاعده‌گذاری در پرداخت‌ها، هزینه‌گیری از فرار مالیاتی و غیره به نقاط مثبتی دست یابد. بنابراین می‌توان گفت پیش‌بینی‌هایی که دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۲ مد نظر قرار داده، می‌تواند چشم‌انداز مثبتی را پیش رو قرار دهد.

- با توجه به اینکه نمایندگان مجلس می‌توانند براساس قوانین تغییراتی در لایحه بودجه بدهند، حرکت مذکور چه آثاری در سرنوشت نهایی لایحه بودجه خواهد داشت؟ همواره در سنوات گذشته شاهد بوده‌ایم که نمایندگان مجلس از حق قانونی خود استفاده کرده و تغییراتی را در لایحه بودجه اعمال داشته‌اند. اما باید توجه کرد اگر مجلس در زمان اعمال این تغییرات، هزینه جدیدی را ایجاد کند باید منابع درآمدی هم برای آن تعریف کند، باید توجه داشت که منابع مالی دولت از سه بخش تأمین می‌شود که یکی از آنها درآمدهای نفتی بوده و نمایندگان معتقدند پیش برآورد صورت گرفته است. مورد دیگر افزایش درآمد، منابعی است که بدهی ایجاد می‌کند. بنابراین برای تأمین هزینه‌های ایجاد شده باید مالیات‌ها را افزایش دهند.**

برای انجام این کار نیز باید شرایط جامعه، قدرت خرید مردم، وضعیت کسب و کارها و غیره مدنظر گرفته شود و پس از آن مالیات‌ها افزایش پیدا کنند. همچنین اگر تحت عنوان تبصره ۱۴ مواردی را اضافه کنیم اینها جزء مصارفی هستند که نمایندگان مجلس باید به دولت پیشنهاد دهند که نه فشاری به جامعه وارد کند و نه تومنی ایجاد شود. البته دولت با منابع حاصله می‌تواند ردیف‌های عمرانی را ایجاد کند و با اینکه برخی از طرح‌ها و پروژه‌ها را که مطابق با طرح‌های آمایشی نیست با ضوابط قانونی را طی نکرده‌اند را حذف کرده و تعهداتی را ایجاد کند.

در حال حاضر تعداد زیادی طرح‌های عمرانی نیمه تمام در کشور وجود دارد و دولت قصد دارد با منابعی که معادل ۳۲۹ هزار میلیارد تومان است و در دست دارد پروژه‌هایی که بیشترین پیشرفت فیزیکی را داشته‌اند به سرانجام برساند تا انتفاع حداکثری برای مردم ایجاد شود. در مجموع با توجه به حجم طرح‌های نیمه تمام در کشور خیلی منطقی نیست که طرح جدیدی را آغاز کنیم، مگر اینکه یا در شرایط اضطراری باشیم و یا طرح خاصی مد نظر باشد.

- ویژگی‌های خاص بودجه ۱۴۰۲ را چه مواردی می‌دانید؟ قبل متمایز کند، مربوط به تقویتی اختیار به استان‌ها و تمرکززدایی است. در این راستا دولت قصد دارد اختیاراتی را به مسئولان ارشد استانی واگذار کند تا آنها بتوانند با اهم کردن منابعی که از دولت دریافت می‌کنند از حوزه مشاغل حمایت کنند. در این میان ۳۳۱ هزار میلیارد تومان از این منبع ۱۰۵ هزار میلیارد تومان از منبع دیگر تحت عنوان بند الف نصر ۱۸ و منابعی تحت عنوان تسهیلات قرض الحسنه از جمله منابعی هستند که در اختیار آنها قرار خواهد گرفت. در واقع دولت با منابعی که در اختیار واحدهای استانی قرار خواهد داد زمینه‌ای را فراهم می‌کند که آنها بتوانند منابع بیشتری را تجهیز کنند. همچنین در این راستا واحدهای استانی از بانک‌های استان کمک گرفته تا با تجهیز منابع استانی بتوانند معادیر چند برابر را تزریق کنند تا در حوزه تولید رونقی ایجاد شود.**

ویژگی‌های خاص بودجه ۱۴۰۲ را چه مواردی می‌دانید؟

قبل متمایز کند، مربوط به تقویتی اختیار به استان‌ها و تمرکززدایی است. در این راستا دولت قصد دارد اختیاراتی را به مسئولان ارشد استانی واگذار کند تا آنها بتوانند با اهم کردن منابعی که از دولت دریافت می‌کنند

از حوزه مشاغل حمایت کنند. در این میان ۳۳۱ هزار میلیارد تومان از این منبع ۱۰۵ هزار میلیارد تومان از منبع دیگر تحت عنوان بند الف نصر ۱۸ و منابعی تحت عنوان تسهیلات قرض الحسنه از جمله منابعی هستند که در اختیار آنها قرار خواهد گرفت. در واقع دولت با منابعی که در اختیار واحدهای استانی قرار خواهد داد زمینه‌ای را فراهم می‌کند که آنها بتوانند منابع بیشتری را تجهیز کنند. همچنین در این راستا واحدهای استانی از بانک‌های استان کمک گرفته تا با تجهیز منابع استانی بتوانند معادیر چند برابر را تزریق کنند تا در حوزه تولید رونقی ایجاد شود.